

O'ZBEKISTON KONSTITUTSIYASIDA MADANIYAT VA SAN'ATNING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O'RNI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
“Musiqqa ta’limi va san’at” yo’nalishi
magistranti **Hayitova Durdona Shuhrat qizi**
gmail: hayitovadurdona837@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida madaniyat va san'at sohasiga oid normalar hamda ularning jamiyat taraqqiyotidagi ijtimoiy, ma'naviy va tarbiyaviy ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Konstitutsiyaviy kafolatlar asosida madaniyat va san'atning milliy o'zlikni anglash, yoshlar tarbiyasidagi hamda fuqarolik jamiyatini shakllantirishdagi o'rnini yoritib beriladi. Shuningdek, madaniy merosni asrash va rivojlantirish masalalari zamonaviy islohotlar kontekstida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, madaniyat, san'at, jamiyat taraqqiyoti, ma'naviyat, milliy meros, huquqiy kafolat.

РОЛЬ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА В РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА В КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Магистрант направления «Музыкальное образование и искусство»
Шахрисабзского государственного педагогического института
Хаитова Дурдона Шухрат кизи

Аннотация: В статье проводится научно-теоретический анализ конституционных норм, регулирующих сферу культуры и искусства, а также раскрывается их социальное, духовное и воспитательное значение в развитии общества. На основе конституционных гарантий освещается роль культуры и искусства в формировании национальной идентичности, воспитании молодежи и развитии гражданского общества. Кроме того, рассматриваются вопросы сохранения и развития культурного наследия в контексте современных реформ.

Ключевые слова: Конституция, культура, искусство, развитие общества, духовность, национальное наследие, правовые гарантии.

THE ROLE OF CULTURE AND ART IN SOCIAL DEVELOPMENT IN THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Master's student of the "Music Education and Art" program

Shahrisabz State Pedagogical Institute

Hayitova Durdona Shuhrat qizi

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the constitutional provisions related to culture and art, highlighting their social, spiritual, and educational significance in the development of society. Based on constitutional guarantees, the role of culture and art in shaping national identity, educating youth, and fostering civil society is examined. Additionally, the issues of preserving and developing cultural heritage are considered within the framework of contemporary reforms.

Keywords: Constitution, culture, art, social development, spirituality, national heritage, legal guarantees.

Jamiyat taraqqiyoti murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u nafaqat iqtisodiy yoki texnologik omillar, balki ma'naviy-mafkuraviy asoslar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Ushbu asoslarning shakllanishida madaniyat va san'at yetakchi o'rin egallaydi. O'zbekiston Respublikasida madaniyat va san'atning jamiyat hayotidagi o'rni Konstitutsiyaviy darajada mustahkamlab qo'yilgani bu sohaning davlat siyosatidagi strategik ahamiyatidan dalolat beradi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida inson huquq va erkinliklari oliy qadriyat sifatida e'tirof etilar ekan, madaniy hayotda erkin ishtirok etish huquqi ham ushbu tizimning ajralmas qismi sifatida belgilangan (O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023). Bu holat madaniyat va san'atni jamiyat taraqqiyotining ikkinchi darajali omili emas, balki barqaror rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rishga asos bo'ladi.

Madaniyat jamiyatning tarixiy tajribasi, ma'naviy qadriyatlari va ijtimoiy ideallarini mujassamlashtiruvchi murakkab tizimdir. San'at esa ushbu tizimning eng ta'sirchan ifoda shakllaridan biri bo'lib, u inson ruhiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. I.A.Karimov ta'kidlaganidek, jamiyatning kelajagi, avvalo, ma'naviy barkamol insonlarni tarbiyalashga bog'liq bo'lib, bu jarayonda san'at va madaniyat muhim vosita hisoblanadi (I.A.Karimov, 2008).

Konstitutsiyada madaniy merosni muhofaza qilish davlat zimmasidagi muhim vazifa sifatida belgilanishi madaniyatning tarixiy davomiyligini ta'minlashga qaratilgan. Madaniy meros faqat o'tmish yodgorligi emas, balki hozirgi va kelajak avlodlar uchun ma'naviy yo'l-yo'riq beruvchi manbadir. Shu ma'noda, milliy musiqa, teatr, xalq og'zaki ijodi va tasviriyl san'at namunalarini asrash va rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining uzluksizligini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev o'z asarlarida va nutqlarida madaniyat va san'atni Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining muhim ustunlaridan biri sifatida baholaydi. Uning fikricha, madaniyat rivojisiz jamiyatning ma'naviy qiyofasini yuksaltirib bo'lmaydi (Sh.M.Mirziyoyev, 2021). Bu yondashuv Konstitutsiyada belgilangan tamoyillar bilan uzviy bog'liq bo'lib, davlat siyosati va huquqiy asoslar o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlaydi.

Madaniyat va san'at jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Ular turli ijtimoiy guruhlar o'rtasida muloqot vositasi bo'lib xizmat qiladi, millatlararo totuvlik va bag'rikenglik g'oyalarini mustahkamlaydi. Ko'pmillatli O'zbekiston jamiyatida san'at orqali umumiy qadriyatlar shakllanib, fuqarolik birdamligi kuchayadi. Bu jarayon Konstitutsiyada belgilangan tenglik va adolat tamoyillarining amaliy ifodasidir.

A.Qodirov madaniyatni jamiyatning ichki barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida baholab, uning ijtimoiy taraqqiyotdagi rolini alohida ta'kidlaydi (A.Qodirov, 2016). Ushbu ilmiy yondashuv Konstitutsiyadagi madaniyatga oid normalarning ijtimoiy ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

San'atning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati uning tarbiyaviy funksiyasida ayniqsa yaqqol namoyon bo'ladi. Musiqa, adabiyot va sahna san'ati insonning hissiy va axloqiy dunyosiga kuchli ta'sir ko'rsatib, unda ezgulik, adolat va go'zallik haqidagi tasavvurlarni shakllantiradi. Shu sababli Konstitutsiyada belgilangan insonparvarlik g'oyalari san'at orqali jamiyat ongiga singdiriladi.

Yoshlar tarbiyasida madaniyat va san'atning o'rni alohida ahamiyatga ega. Konstitutsiyada yosh avlodni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri sifatida belgilangan (O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023). Ushbu vazifani amalga oshirishda san'at ta'limi muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi. Musiqa va san'at fanlari orqali yoshlarning ijodiy tafakkuri rivojlanadi, estetik didi shakllanadi.

B. To'xtayev va A. Abduqodirov san'atning tarbiyaviy ta'siri uzoq muddatli va chuqur ekanini ta'kidlab, uni shaxs kamolotining muhim omili sifatida baholaydilar (B.To'xtayev & A.Abduqodirov, 2019). Bu fikr Konstitutsiyada belgilangan ma'naviy tarbiya tamoyillari bilan to'la uyg'unlashadi.

Globallashuv sharoitida milliy madaniyatni asrash va rivojlantirish masalasi yanada dolzarb tus olmoqda. Konstitutsiya milliy madaniyatni himoya qilish bilan birga, uni jahon madaniy jarayonlari bilan uyg'unlashtirish uchun huquqiy zamin yaratadi. R. Yusupov globallashuv sharoitida milliy madaniyatni saqlab qolish san'at orqali amalga oshirilishini ta'kidlaydi (R.Yusupov, 2022).

Madaniyat va san'atning iqtisodiy taraqqiyot bilan bog'liqligi ham zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilmoqda. Madaniy industriyalar turizm, kreativ iqtisodiyot va bandlik sohalarining rivojiga xizmat qiladi. Konstitutsiyada belgilangan

ijod erkinligi va mulk huquqi san'at sohasida yangi tashabbuslarning yuzaga kelishiga imkon yaratadi.

Huquqiy madaniyatni shakllantirish jarayonida ham san'atning o'rni beqiyosdir. Z.Islomov huquqiy ongning shakllanishi jamiyatning umumiy ma'naviy darajasi bilan chambarchas bog'liqligini qayd etadi (Z.Islomov, 2017). San'at asarlari orqali qonunlarga hurmat, adolat va fuqarolik mas'uliyati g'oyalari keng ommaga yetkaziladi.

Shunday qilib, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida madaniyat va san'atga berilgan e'tibor ularning jamiyat taraqqiyotidagi strategik ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi. Madaniyat va san'at jamiyatning ma'naviy poydevorini mustahkamlab, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi, yosh avlod tarbiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi va fuqarolik jamiyatining rivojiga xizmat qiladi. Konstitutsiyaviy kafolatlar asosida madaniyat va san'atning izchil rivojlanishi O'zbekistonning barqaror va uzluksiz taraqqiyotiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. – Toshkent, 2018.
5. Qodirov A. Madaniyat va ma'naviyat asoslari. – Toshkent: Fan, 2016.
6. To'xtayev B., Abduqodirov A. Madaniyatshunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
7. Xolmatova M. Jamiyat taraqqiyotida madaniyat va san'atning o'rni // Pedagogik ta'lim. – Toshkent, 2020. – №3. – B. 45–49.
8. Yusupov R. Milliy madaniyat va globallashuv jarayonlari. – Toshkent: Akademnashr, 2022.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining madaniyat va san'at sohasiga oid qarorlari to'plami. – Toshkent, 2019.
10. Islomov Z. Huquqiy madaniyat va fuqarolik jamiyati. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar, 2017.